

**V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ОНЛАЙН
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ АГРАРНОЇ НАУКИ В
УМОВАХ ВІЙНИ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

Присвячена 125-річчю кафедри рослинництва НУБІП України

**V INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL ONLINE
CONFERENCE**

**TRENDS AND CHALLENGES OF MODERN AGRICULTURAL
SCIENCE: THEORY AND PRACTICE**

м. Київ, 2023

УДК 001:63(4/9)

Рекомендовано до друку збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної онлайн конференції: «Тенденції та виклики аграрної науки в умовах війни» Присвяченої 125-річчю кафедри рослинництва НУБіП України вченою радою агробіологічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України від 16 листопада 2023 року протокол № 11.

Тенденції та виклики сучасної аграрної науки в умовах війни: теорія і практика. Присвячена 125-річчю кафедри рослинництва НУБіП України матеріали V міжнародної науково-практичної онлайн конференції (м. Київ, 25-27 жовтня 2023 р.)/НУБіП України, 2023. 339 с.

ISBN 978-617-8351-50-2

У збірнику опубліковано матеріали доповідей учасників V міжнародної наукової інтернет-конференції «Тенденції та виклики сучасної аграрної науки в умовах війни: теорія і практика», яка присвячена 125-річчю кафедри рослинництва НУБіП України. Висвітлено теоретичні і практичні питання сучасної аграрної науки, напрями їх вирішення та впровадження у виробництво.

Титульна сторінка: "Соняхи". Художник: Радо Явора.

© НУБіП України, 2023.

УДК 633.88:582.998.2:631.55 (477.43+477.85)

**УРОЖАЙНІСТЬ СУЦВІТЬ НАГІДОК ЛІКАРСЬКИХ ЗАЛЕЖНО ВІД
ТЕХНОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ ЗА ВИРОЩУВАННЯ В УМОВАХ
ЗАХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ**

Паращук В. В., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

ЗВО "Подільський державний університет"

E-mail: homina13@ukr.net

Лікарські рослини сьогодні в Україні попри великий попит на лікарську рослинну сировину, нажаль займають незначні площі. Однією з затребуваних лікарських рослин є нагідки лікарські (*Calendula officinalis* L.). Культура поширена у багатьох країнах Європи, зокрема, Франції, Німеччині, Австрії, Угорщині, а також у США, Аргентині, Австралії тощо [1].

Основною лікарською сировиною нагідок лікарських є суцвіття, але у деяких країнах використовують усю рослину. Зокрема, насіння містить жирну олію і алкалоїди, у коренях міститься інулін, сапоніни та інші корисні речовини [2]. У суцвіттях *C. officinalis* є каротиноїди (близько 3% у перерахунку на суху масу), зокрема каротин (30 мг%), лікопін, ксантофіли (оксигеновмісні похідні каротину) – віолаксантин, цитроксантин, рубіксантин, флавоксантин, неуроспорин, лютеїн, зеаксантин, флавохром, хризантемаксантин [3], вміст флавоноїдів знаходиться в межах 0,33-0,88%, також виявлені гіперозид, астрагалін, рутин, ізокверцитрин [4], ефірна олія (близько 0,02%), сапоніни, гірка речовина календен, смоли, дубильні речовини, слиз, інулін, аскорбінова та інші органічні кислоти, фітостерини, ензими, алкалоїди та тритерпендіоли [5].

Такий багатий хімічний склад нагідок лікарських сприяє використанню препаратів, на основі їх рослинної сировини від ряду недугів. Серед

фармацевтичних властивостей: протизапальні, бактерицидні, противірусні, ранозагоювальні, спазмолітичні та ін. Препарати покращують процеси регенерації, збуджують секреторну активність травних органів, стимулюють жовчоутворення і жовчовиділення, виявляють седативну і антиаритмічну дію. Встановлено високу противірусну активність нагідок до вірусу грипу типів А і А2 та герпесу [6].

Зважаючи на значну цінність нагідок лікарських, рослина становить значний інтерес для її вирощування у різних ґрунтово-кліматичних зонах України. Проте, в умовах Західного Лісостепу чітких рекомендацій щодо вирощування нагідок немає, тому окремі агротехнічні заходи потребують удосконалення. Строки сівби будь-якої культури, в т.ч. і лікарської, мають не менш важливе значення, ніж обробіток ґрунту та система удобрення. Зі строками сівби пов'язані проростання насіння, отримання дружніх сходів, інтенсивність росту рослин, ступінь пошкодження рослин шкідниками та ураження хворобами. Для отримання високих урожаїв потрібні сприятливі погодні умови впродовж вегетації рослин, однак залежать вони від природних факторів, які неможливо корегувати. Змінюючи строки сівби в допустимих межах, можна впливати на забезпеченість рослин теплом і сонячною радіацією, тобто побічно оптимізувати «некеровані» фактори життєдіяльності культурних рослин. Сівба в оптимальний строк повинна забезпечити повноцінне проходження рослинами усіх періодів росту і розвитку. Оскільки лікарські рослини у міру свого призначення практично виключають застосування хімічних препаратів при догляді за посівами, заслуговують на увагу біологічні препарати.

Наші дослідження спрямовані на вивчення впливу строків сівби та способів застосування регуляторів росту на формування урожайності суцвіть нагідок лікарських. Вивчались строки сівби: (перша, друга, третя декада квітня та перша декада травня місяців), регулятори росту: Івін, Авангард Стимул та Азотофіт Р і способи обробки препаратами: обробка насіння та обприскування посівів. В результаті наших досліджень оптимальні показники урожайності суцвіть були в межах 1,64–1,66 т/га. Регулятори росту Авангард Стимул та Азотофіт Р сприяли підвищенню урожайності на 0,21–0,26 т/га. Оптимальні прирости урожайності суцвіть отримано на варіанті обприскування вегетуючих рослин препаратом Азотофіт Р. Препарат здатний забезпечувати рослину біологічним азотом, що сприяє розвитку вегетативної маси (листя, стебел та суцвіть). Крім того, пригнічує розвиток грибних захворювань. На варіантах з Азотофітом Р рослини нагідок лікарських вирізнялись більшою вегетативною масою та характеризувались більш розтягнутим періодом цвітіння за рахунок формування більшої кількості кошиків на рослині.

Отже, в результаті проведених спостережень, обліків та аналізів можна зробити висновок, що кращий строк сівби для нагідок лікарських – друга декада квітня місяця, приріст лікарської рослинної сировини (суцвіть) на рівні 0,26 т/га можна отримати при обприскуванні вегетуючих рослин регулятором росту Азотофіт Р.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Попова Н. В., Литвиненко В. І., Куцанян А. С. Лікарські рослини світової флори: енциклопедичний справочник. Харків : Діса плюс, 2016. С. 186–187.
2. Шелудько Л. П., Куценко Н. І. Лікарські рослини (селекція і насінництво) : монографія. Полтава, 2013. С. 183–189.
3. Лихочвор В. В., Борисюк В. С., Дубковецький С. В., Онищук Д. М. Лікарські рослини. Значення, ботанічні і біологічні особливості, технологія вирощування, заготівля. Львів : НВФ «Українські технології», 2003. С. 208–211.
4. Безкоровайна О. І., Терещенкова І. І. Лікарські трави в медицині : монографія. Харків : Факт, 2002. С. 152–155.
5. Товстуха Є. С. Фітотерапія. К.: Здоров'я, 1990. 304 с.
6. Нагідок квітки. Державна Фармакопея України. Харків : Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів», 2014. Т. 3. С. 400–401.